

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ

присвячена Всесвітньому дню науки (8-10 листопада 2023 року)

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

«МОЛОДІЖНА НАУКА ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»

*присвячена Всесвітньому дню науки
(8-10 листопада 2023 року)*

Чернівці
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
2023

УДК 0/9(082)
М 754

Рекомендовано до друку Вченою радою
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
(протокол №14 від 27 листопада 2023 року)

М 754 Молодіжна наука заради миру та розвитку : зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (8-10 листопада 2023 року, м. Чернівці). Чернівці : Чернівець. нац. ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2023. 430 с.

ISBN 978-966-423-811-0

У Збірнику представлені результати теоретичних і практичних досліджень із широкого спектру напрямів: суспільні науки, гуманітарні науки та мистецтво, технічні науки, природничі та математичні науки, біологія та охорона здоров'я, економічні науки.

Збірник містить матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Молодіжна наука заради миру та розвитку»*, яка присвячена Всесвітньому дню науки (8-10 листопада 2023 року). Конференція була організована та проведена Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича, Радою молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Радою молодих учених при Міністерстві освіти і науки України.

ISBN 978-966-423-811-0

УДК 0/9(082)

* За достовірність результатів дослідження відповідальність несуть автори

© Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича, 2023

НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Петришин Роман Іванович – доктор фізико-математичних наук, професор, ректор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна – голова наукового комітету.

Вовчук Дмитро – кандидат технічних наук, науковий співробітник, Тель-Авівський університет, м. Тель-Авів, Ізраїль.

Пархоменко Григорій – кандидат технічних наук, університет Назарбаєва, м. Нур-Султан, Казахстан.

Герман Овідій – доктор філософії, університет імені Штефана чел Маре, м. Сучава, Румунія.

Луцик Ярослав – доктор філософії, Лодзький Університет, м. Лодзь, Польща.

Доскалюк Наталія – кандидат хімічних наук, постдок, Інститут колоїдів та інтерфейсів Макса Планка, м. Берлін, Німеччина.

Серденчук Надія Лаура – доктор філософії, професор університет Штефана чел Маре, м. Сучава, Румунія.

Амбрози Маріан Маріанович – кандидат наук, доцент, Університет міжнародного бізнесу ISM, м. Прешов, Словачія.

Зєба-Колодзей Беата – габілітований доктор, професор Вищої школи імені проф. Станіслава Тарновського в Тарнобжегу, Польща.

Мордовін Максим – асистент професора, Університет імені Етвеша Лоранда, м. Будапешт, Угорщина.

Бродецький Олександр Євгенович – доктор філософських наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Федірчик Тетяна Дмитрівна – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету, педагогіки, психології та соціальної роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Романюк Світлана Захарівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики початкової освіти, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Фочук Петро Михайлович – доктор хімічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Федоряк Марія Михайлівна – доктор біологічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Костащук Іван Іванович – доктор географічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Мельник Галина Василівна – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Дзик Роман Анатолійович – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Осадчук Ярослав Олександрович – кандидат технічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна.

Змисний Михайло Михайлович – кандидат технічних наук, старший викладач, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів, Україна.

Еліяшів Олег Миронович – кандидат технічних наук, доцент, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, м. Івано-Франківськ, Україна.

Маслюченко Олександр Володимирович – доктор фізико-математичних наук, професор, Сілезький університет, м. Катовіце, Польща.

Марченко Михайло Маркович – доктор біологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, директор навчально-наукового інституту біології, хімії та біоресурсів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Копильчук Галина Петрівна – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Волков Роман Анатолійович – доктор біологічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри молекулярної генетики та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Чорней Ілля Ілліч – доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, лісового та садово-паркового господарства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Григорків Василь Степанович – доктор фізико-математичних наук, професор, завідувач кафедри економіко-математичного моделювання, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Галушка Зоя Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економічної теорії, менеджменту і адміністрування, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Саміла Андрій Петрович – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна – голова організаційного комітету.

Ващук Олеся Петрівна – доктор юридичних наук, професор, голова Ради молодих учених при МОН, м. Київ, Україна.

Гакман Анна Вікторівна – доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор, голова Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Халавка Юрій Богданович – доктор хімічних наук, доцент, заступник голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

Горохолінська Ірина Володимирівна – докторка філософських наук, доцентка, заступниця голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Хобзей Микола Михайлович – аспірант кафедри радіотехніки та інформаційної безпеки, заступник голови Ради молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Тичініна Альона Романівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Дідух Віталія Віталіївна – доктор філософії (PhD), асистент кафедри практичної психології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Ковалець Тарас Романович – кандидат історичних наук, асистент кафедри історії України, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Ковальчук Наталя Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент, асистент кафедри фінансів і кредиту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Николайчук Іванна Михайлівна – кандидат біологічних наук, асистент кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Онипа Денис Павлович – кандидат фізико-математичних наук, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Бешлей Ольга Василівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Григорків Марія Василівна – доктор економічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Жаворонок Артур Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Мікірін Іван Сергійович – аспірант кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

РЕДАКЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Мудраков Віталій Вікторович – кандидат філософських наук, доцент, дослідник кластеру «Релігія і політика» Вестфальського університету Вільгельма в Мюнстері, м. Мюнстер, Німеччина.

Гнатюк Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, асистент кафедри Європейського права та порівняльного правознавства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Віщак Юліанна Сергіївна – редакторка видавництва «Рута», Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Нікоряк Наталія Валеріанівна – кандидатка філологічних наук, доцентка, докторантка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Сажина Алла Володимирівна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри зарубіжної літератури та теорії літератури, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Струк Іванна Михайлівна – кандидатка філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Салега Олександр Вікторович – аспірант кафедри оптики та видавничо-поліграфічної справи, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Паранюк Дан Вікторович – кандидат філологічних наук, асистент кафедри англійської мови для гуманітарних факультетів, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Урсатий Марія Сергіївна – аспірантка кафедри біохімії та біотехнології, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці, Україна.

Галина Копильчук, Іванна Николайчук, Марія Урсатий Редокс-потенціал глутатіону в печінці різновікових щурів за умов токсичного ураження ацетамінофеном.....	65
Олена Логвиненко, Ольга Статкевич Вплив динаміки чисельності капустяного клопа на розвиток слизового бактеріозу	69
Алла Немченко, Анна Ляденко Аналіз міжнародних непатентованих назв препаратів, рекомендованих для лікування депресивних розладів	72
Анна Павлова, Олександр Мушій, Анастасія Соломаха, Тарас Задворний Особливості експресії матрицелюлярних протеїнів (остеопонтин та остеоонектин) у тканині раку молочної залози.....	76
Михайло Пацкун, Вікторія Бернада Епігенетичні маркери в дослідженні спадкових захворювань: перспективи та виклики.....	80
Анастасія Рижук, Надія Кононенко Сучасні уявлення про етіологію та патогенез хвороби Крейтцфельда-Якоба.....	82
Яна Ротар, Дар'я Ковалик Професійне становлення фізичного реабілітолога: виклики сьогодення	85
Дмитро Сливар, Дмитро Ковальчук, Олена Аксьонова, Дмитро Торяник, Сергій Губський Визначення структури харчування студентів-першокурсників ФПХВ ДБТУ	88
Емілія Тімканич, Юрій Тинкевич, Роман Волков Особливості молекулярної еволюції IGS 5S РДНК у представників роду <i>Tulipa</i>	91
Софія Шевченко, Оксана Волощук Активність NAD ⁺ -залежних ензимів циклу Кребса у нирках за умов токсичного ураження на тлі білкової недостатності	93
Напрямок: Гуманітарні науки та мистецтво	
Секція: Історія, археологія та бібліотечна справа	
Оксана Богущька Міжетнічна взаємодія у середовищі жінок політв'язнів у радянських таборах.....	97
Микола Глібіщук «Urban History» як перспективний напрям дослідження Першої світової війни	101
Віталій Калініченко Наконечники піхов мечів з Чорнівського городища XIII ст.	104
Антоніна Кізлова Свята брама Києво-Печерської Успенської Лаври в звітах про студентські й учнівські екскурсії до Києва (початок XX ст.)	109
Taras Kovalets AI and Historical Disciplines in Higher Education: Observations and Perspectives	112
Валерія Пилипець Лунниці з Рідківецького археологічного комплексу VIII–X ст.	114
Тарас Сергійчук Критика політичних концепцій В'ячеслава Липинського на сторінках тижневика української еміграції «Тризуб»	117

НАКОНЕЧНИКИ ПІХОВ МЕЧІВ З ЧОРНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА XIII ст.

Віталій Калініченко

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, Україна

E-mail: v.kalinichenko@chnu.edu.ua

АНОТАЦІЯ. У статті проаналізовано надзвичайно рідкісні деталі середньовічних мечів з Чорнівецького городища XIII ст., а саме – наконечники піхов. Виявлені наконечники дозволяють прослідкувати та детальніше дослідити військову справу місцевого населення, зокрема простежити взаємовідносини військового контингенту Чорнівецького городища із суміжними територіями Русі та Європи у XIII ст.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Буковина, Чорнівецьке городище, військова справа, зброєзнавство, наконечники піхов мечів.

I. Вступ

Серед найважливіших аспектів, що проливають світло на розвиток військової справи в тому чи іншому регіоні, є ті, які пов'язані безпосередньо з питаннями зброєзнавства. Саме предмети озброєння виступають тим визначальним чинником, який дозволяє охарактеризувати військову культуру місцевого населення, простежити його взаємозв'язки та взаємовпливи з іншими територіями. Одним із регіонів, де прослідковуються подібні тенденції, є територія Сіретсько-Дністровського межиріччя. Досить важливим і водночас недостатньо вивченим хронологічним відрізком на вищезазначених теренах є період XII – першої половини XIII ст. Саме в цей час військова справа як в Європі, так і на землях Русі входить у новий етап свого розвитку. Важливе значення для розуміння розвитку військової справи має розгляд окремих видів предметів озброєння, їх деталей. Ця робота дає змогу глибше зрозуміти питання та проблеми, пов'язані передусім із військовою культурою, що формувалася в тому чи іншому регіоні [1, с. 243-255].

Однією з найбільш досліджених давньоруських пам'яток Буковини, на якому виявлено досить значну кількість предметів озброєння, є Чорнівецьке городище. Воно було відкрите відомим вітчизняним археологом Б. Тимощуком, розкопувалось ним у 1977-1978 рр. і було віднесено до категорії феодальних замків. З 1999 р. дослідження на пам'ятці проводить С. Пивоваров, результатом чого стало значне уточнення планувальної структури городища та виявлення великої кількості рухомого матеріалу, зокрема предметів озброєння. Досить важливим і водночас недостатньо вивченим є питання використання клинкової зброї на території Сіретсько-Дністровського межиріччя у XII-XIII ст., позаяк знахідок даного типу озброєння ближнього бою на території вищезазначеного регіону виявлено не так багато. Щодо Чорнівецького городища, то тут слід окремо сказати, що воно представляє досить важливу цінність для вивчення історії регіону в першій половині XIII ст. тому будь-який предмет озброєння, виявлений тут, є досить цінним. Серед предметів, які належать до клинкової зброї з городища, можна віднести: три наконечники піхов мечів, фрагменти шаблі, а також окремі шабельні гарди загальною кількістю три екземпляри та наконечники піхов від шаблі [2, с. 180-199; 3, с. 133-141].

II. Типологія і хронологія «U»-подібних наконечників піхов мечів

За останні роки досить цінними знахідками, які трапилися на Чорнівецькому городищі й відносяться до клинкової зброї, є три залізні наконечники піхов мечів. В історіографії вони отримали назву «U»-подібних, оскільки переважна більшість наконечників піхов мечів даного типу за формою жолобчастих окантовок схожі на літеру «U». Наконечники піхов мечів з різних територій діляться на різні групи відповідно до місцезнаходження археологічних знахідок.

Оскільки ареал дослідження охоплює в цілому Центральну та Східну Європу, ми вважаємо за доцільне поділити їх на дві великі групи. До першої з них відносяться литі бронзові наконечники, характерні для Балтійського регіону, починаючи з епохи вікінгів і закінчуючи

XIII ст. До другої групи відносяться виготовлені з заліза «U»-подібні наконечники піхов мечів, які були досить широко поширені по всій Європі у романський період (XI-XIII ст.).

Саме наконечники піхов даної групи і були виявлені на території Чорнівського городища. На жаль, на даний момент узагальнюючих праць стосовно романських наконечників піхов немає, що значно ускладнює датування знахідок та пошук їх аналогій. Відзначимо, що археологічна джерельна база щодо «U»-подібних наконечників піхов є достатньо бідною, тому кожна нова знахідка потребує детального та скрупульозного аналізу, що дасть можливість узагальнити археологічний матеріал. Іншими джерелами дослідження «U»-подібних наконечників піхов є іконографічний матеріал, який дозволяє на основі аналізу зображень на мініатюрах, печатках, архітектурних пам'ятках простежити приблизний хронологічний період побутування подібних наконечників на різних територіях середньовічної Європи [7, с. 5-13].

Перший «U»-подібний наконечник піхов був знайдений у районі кліті № 9 (за нумерацією І. Возного). Металографічний аналіз знахідки не проводився. Він залізний, сильно корозований, деформований, являє собою фактично суцільне з'єднання жолобчастих окантовок у верхній частині, які звужуються донизу та автоматично з'єднуються. На лицьовій стороні частині внизу жолобки з'єднуються паралельно. Наконечник пошкоджений у верхній частині з'єднання потовщених лівої та правої частин відсутністю (пошкодженістю) лівої перемички із заднього боку та абсолютною відсутністю перемички з переднього боку.

Початковий вигляд верхнього з'єднання являв собою залізні перемички, які склалися з двох частин. Ліва жолобчаста окантовка наконечника дуже пошкоджена. Важливо, що на лицьовій стороні збереглися по 6 внутрішніх півкруглих заглибин на лівій і правій жолобчастих окантовках, що свідчить про їх початкове з'єднання кількома залізними деталями, які знаходилися паралельно одна одній. Кількість їх могла бути різною. Найбільш ймовірно, вони виконували допоміжні скріплювальні функції наконечника при його закріпленні до піхов меча. Загальна довжина виробу – 15,4 см, маса знахідки становить 69 г [4, с. 9-18; 6, с. 5-25].

Другий «U»-подібний наконечник піхов був знайдений у районі кліті № 7. Металографічний аналіз знахідки також не проводився. Він залізний, сильно корозований, деформований, являє собою фактично суцільне рівне з'єднання жолобчастих окантовок у верхній розширеній частині виробу, які звужуються до низу. Довжина знахідки становить 10,6 см, маса виробу становить 34 г.

Третій «U»-подібний наконечник піхов був знайдений у районі кліті № 1. Металографічний аналіз знахідки також не проводився. Він залізний, сильно корозований, дещо деформований, являє собою з'єднання у нижній частині двох жолобчастих окантовок, яке збільшується (потовщується) вгору та завершується фігурними круглими виступами, які суцільно з'єднані з жолобчастими окантовками з невеликою ямкою між закінченням жолобка та круглим кріпленням. Загальна висота виробу – 5 см, маса становить 20 г.

Як було сказано вище, археологічних знахідок «U»-подібних наконечників піхов мечів виявлено порівняно небагато, тому для визначення хронології хотілося б звернути увагу на інші знахідки з городища. Перш за все відмітимо, що нумізматичний матеріал, виявлений на пам'ятці (4 візантійські монети періоду 1197-1246 рр. та 4 угорських брактеати Бели IV (1225-1235 рр.) дозволяє датувати наконечники піхов мечів першою половиною – серединою XIII ст. Інші датуючі речі з городища – знахідка перстня з геральдичним зображенням знака Рюриковичів, який відноситься до 1252-1256 рр. дозволяє підвищити хронологічні рамки побутування «U»-подібних наконечників піхов мечів на теренах Сіретсько-Дністровського межиріччя до початку другої половини XIII ст. А отже, додаткові деталі були важливими у функціональному застосуванні. Загалом, іконографічний матеріал дозволяє датувати наконечники піхов серединою – другою половиною XIII ст. На сьогодні поширеною є думка про те, що «U»-подібні наконечники піхов мечів є досить частою знахідкою на археологічних пам'ятках. Та при археологічних дослідженнях їх знаходять дуже рідко, що також є показовим моментом. Таке твердження дозволяє поставити питання про соціальну приналежність «U»-

подібних наконечників піхов, їх побутування на різних територіях та проникнення західно-європейської рицарської культури на терени Русі. В цьому аспекті знахідки з Чорнівського городища є важливими та еталонними. Варто також погодитися з думкою А. Кірпічнікова щодо того, що західноєвропейська рицарська мода на теренах Русі у XIII ст. проявилася не лише у використанні мечів, а й у використанні всього портупейного гарнітуру і, очевидно, у способі кріплення та носіння піхов (Пивоваров, Калініченко, 2014, с. 39-56).

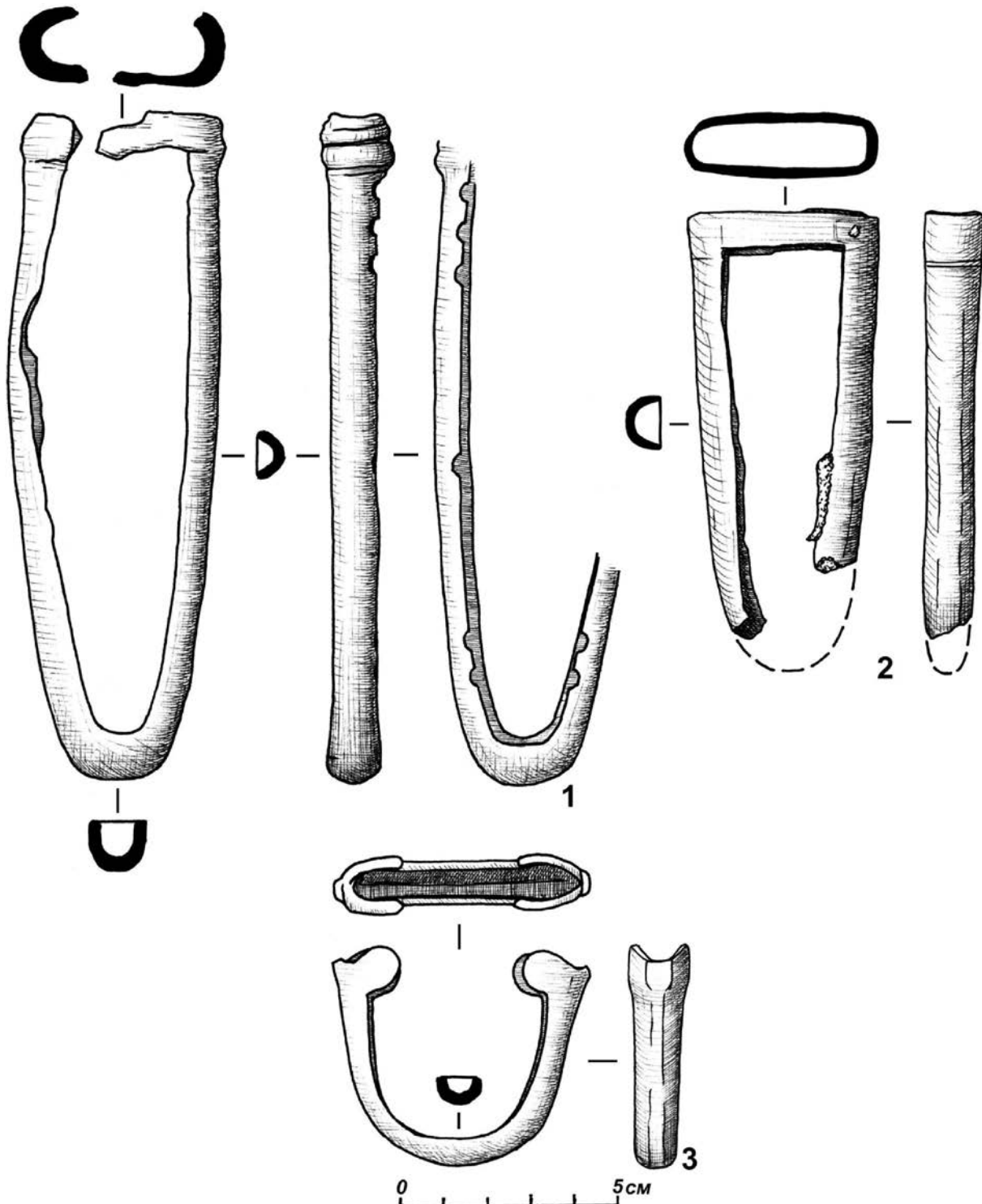

Рис. 1. Наконечники піхов мечів з Чорнівського городища

*Рис. 2. Зображення «U» – подібного наконечника піхов меча
на мініатюрі Манеського кодексу (1300–1340 рр.)*

III. Висновки

Таким чином, елементи клинкової зброї – три «U»-подібних наконечники піхов мечів з Чорнівського городища – є досить важливими та цінними знахідками не лише для регіону Сіретсько-Дністровського межиріччя, а й для усїєї Східної Європи, оскільки дозволяють простежити рівень впливу західноєвропейської рицарської культури на місцеве населення та Галицько-Волинське князівство в цілому. З огляду на датування їх аналогій серед археологічних знахідок та іконографічного матеріалу, а також хронологію Чорнівського городища загалом, «U»-подібні наконечники варто відносити до середини – початку другої половини XIII ст. Знахідки наконечників піхов на пам'ятці вказують на те, що місцеві воїни добре знали тогочасну військову рицарську моду та західноєвропейську військову культуру, що відобразилося в озброєнні. Знахідки «U»-подібних наконечників піхов мечів, а також навершя руків'я меча балтського типу, знайдені на Чорнівському городищі, свідчать про поліетнічність, поєднання та взаємозв'язки різних військових культур, що було надзвичайно прогресивним в еволюції військової справи у Європі в XII-XIII ст. Предмети озброєння, виявлені на Чорнівському городищі виступають еталонними, оскільки дозволяють проаналізувати різноетнічні військові культури та їх вплив на окремі території і населення в цілому, простежити їх взаємозв'язки та взаємовпливи.

IV. Список використаних джерел

- [1] Пивоваров, С. (2001). Археологічне дослідження Чорнівського городища в 1999-2000 рр. *ПССІАЕ, т. 1*, 243-255.
- [2] Пивоваров, С. (2008). Дослідження Чорнівського городища першої половини XIII ст. *Археологічні студії, 3*, 180-199.
- [3] Пивоваров, С. (2001). Нові знахідки предметів озброєння та спорядження вершника та верхового коня з Чорнівського городища (перша половина XIII ст.). *ПССІАЕ, т. 2*, 133–141.
- [4] Пивоваров, С. (2008). Перстені з геральдичними зображеннями з Чорнівського городища. *ПССІАЕ, т. 1 (25)*, 9-18.
- [5] Пивоваров, С., & Калініченко, В. (2014). Навершя руків'я меча з Чорнівського городища першої половини XIII ст. *ПССІАЕ, т. 1 (37)*, 39-56.
- [6] Пивоваров, С., & Калініченко, В., & Ільків, М. (2017). Наконечники піхов мечів з Чорнівського городища XIII ст. *Історія зброї та військової справи. Частина 2. Епоха Давньої Русі, 1*, 5-25.
- [7] Пивоваров, С., & Калініченко, В., & Ільків, М. (2017). Нові знахідки елементів клинкової зброї з Чорнівського городища XIII ст. *Вісник Центру Буковинознавства. Збірник наукових праць науково-дослідного Центру Буковинознавства Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, т. 1*, 5-13.

LUGS OF SHEATHES OF THE SWORDS FROM CHORNIIVKA HILLFORT OF THE XIIIth CENTURY

Vitalii Kalinichenko

ABSTRACT. In this article, the authors introduced into scientific circulation are rare items medieval bladed weapons that were found on the Chornivka hillfort XIIIth century. These include three medieval «U» – these sword chapes. Given the similarities among them dating archaeological finds in Ukraine, Belarus, Poland, Romania and iconographic material (images on medieval miniatures, architectural monuments, signets) and chronology Chornivka hillfort in general, «U» – these sword chapes refer to the middle – the second half of the XIIIth century. In addition, the author presents a detailed description of structural and morphological parameters of sword chapes. Finds «U» – these sword chapes for scabbard Chornivka hillfort indicate that local soldiers knew the then military chivalrous fashion and western military culture. Subjects weapons, discovered on the Chornivka hillfort act reference as it allows to analyze the action of varioust military culture and their impact on specific territories and the general population trace their relationships and mutual influences. These findings clarify the chronological framework of Chornivka hillfort existence and allow new position reveal its importance in the military-political development of the region's population in the Middle Ages.

KEYWORDS: Bukovyna, Chornivka hillfort, military affairs, weapons science, lugs of sheathes of the swords.

Наукове видання

**«МОЛОДІЖНА НАУКА
ЗАРАДИ МИРУ ТА РОЗВИТКУ»**

Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції

Відповідальна за випуск

Анна Гакман

Дизайн та верстка

Юліанна Віщак

Підписано до друку 30.11.2023. Формат 60x90/16.
Електронне видання. Умов. друк. арк. 23,5. Обл.-вид. арк. 25,3. Зам. 3-009.
Видавництво Чернівецького національного університету
58002, Чернівці, вул. Коцюбинського, 2.
ruta@chnu.edu.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК №891 від 08.04.2002 р.

20
23

ISBN 978-966-423-811-0